

medlemsblad for

Austmarka Historielag

Årsmøtetid

Se siste side om årsmøtet, og møt opp!

Vi har med årsberetningen og hovedpostene i regnskapet, begge forteller om et godt år for laget.

Medlemstallet øker jevnt og sikkert, vi har 198 nå. De aller fleste har betalt raskt i år, det er hyggelig. Noen får nytt kort som purring, også en som har betalt, fordi navnet mangler! Ta kontakt med kassereren.

Ganske variert med stoff denne gangen, takket være flinke innsendere. Send mer, vi tar i mot med takk!

Til slutt noe helt annet. I forrige nr sto det "Skullerud Dampsag og Høvleri" i en tekst. Men så sier noen at det aldri har vært noe høvleri på Austmarka. La oss få oppklart dette!

Nr. 60

Mars 1994

NYTT FRA LAGET

Årsberetning 1993-94.

Styret har i perioden bestått av:

Leder Oddvar Jakobsen, nestleder Arve Haugen, kasserer Wenche Lønhøiden, sekretær Åge Sørmoen, styremedlemmer Syver Gylterud, Ragnhild Skullerud og Roger Linna.

Det er holdt 6 styremøter hvor 25 saker er behandlet.

Turer/vandringer.

Sommerturen gikk til Gotland, en 5-dagerstur med ca 30 deltakere. Kjetils Bussreiser var teknisk arrangør.

Tilbudet om en dagstur til Oslo i januar fikk liten oppslutning og ble ikke gjennomført.

Laget hadde vandring til 10 nedlagte plasser på Østgardskogen i august. Ca 15 medlemmer deltok.

Arrangementer.

Laget holdt en større basar i sommer. Takket være mange gevinstgivere og ivrige loddselgere og -kjøpere innbrakte basaren ca 15 000 kr netto.

Historielaget deltok på Austmarka-dagen med å holde åpent hus på Kiærsagtomta for første gang. Oppslutningen var meget stor. Vi hadde også folk med i opptoget.

Vi hadde en åpen dag i Bråta-stua på Tunet før jul, men den var dårlig besøkt.

I februar arrangerte vi medlemsfest på Samfunns-huset. Denne ble meget vellykket og innbrakte en pen nettosum i kassa.

Prosjekt Kiærsagtomta.

Vi har ikke hatt noen sysselsatt gjennom arbeidskontoret denne perioden. Ved hjelp av ca 600 dugnadstimer har vi likevel fått gjort en del.

Området er ryddet, og Bråta-stua er gjort såpass i stand at den kan brukes til møter og arrangementer. Flere lass matjord er tilkjørt og venter på å bli planert ut. Stabber er laget til Larbekk-bua. 46 personer har deltatt på dugnader. Ingen hus er flyttet til Tunet i perioden.

Andre aktiviteter.

Takket være Gunvald og Rolf Brunsell kunne vi også i sommer tenne kølamile på Kiærsagtomta. Resultatet ble ca 130 sekker fin grillkull og en fin opplevelse for mange medhjelpere og skuelystne.

Laget har kjøpt en lokomobil fra Brandval. Den har tidligere stått ved Møkeren. Lokomobilen er fraktet til Bjarne Vikertorpets verksted for istandsetting.

17 nedlagte boplasser er merket og innplassert på Økonomisk kartverk.

Finnskogleden er ryddet og merket.

40-50 bilder er avfotografert, og det er gjort 2 lydbåndopptak.

Flere av lagets medlemmer er med på å skrive Kongsvinger-skogbrukets historie.

Medlemsbladet, redigert av Finn Åberg, har kommet ut med 4 nummer.

Gavestrømmen til laget fortsetter og omfatter bilder, dokumenter, inventar, gjenstander og penger.

Medlemstallet pr 15/3-94 er 198.

Konklusjon.

En aktiv periode der mange har sluttet opp om laget på forskjellige måter. Laget har langt på veg gjennomført sitt arbeidsprogram. Økonomien er betydelig styrket i perioden.

Styret.

Gaver til laget.

Fra Roger Linna: Taklampe.
 Fra Ottar Hammer: Austmarka-kart fra 1700-tallet.
 Fra Arne Lunderbye: Bok fra Hedmark amt 1904.
 Fra Syver Gylterud: Smør-kinne.
 Fra Rudolf Bråten: Bilder, diplomer og tegerkurv.
 Ved Rudolf Bråtens bære kom det inn 3830 kr til historielaget.

Økonomisk oversikt for 1993.

Inntekter:	
Medlemskontingent	7350
Ryde Finnskogleden	2000
Fra Hedmark Sparebank	6000
Fra kommunen	5000
Fra Tussevangen Vel	3000
Fra Pensjonistforeningen	1000
Rudolf Bråtens bære-gave	3830
Utlodning/basar	18409
Salg av grillkull	6547
Salg av bøker/hefter	646
Annet	894
	<hr/>
	54676

Utgifter:	
Medlemsblad	3948
Strøm	1295
Bildekopiering	1000
Kiærsagtomta	19130
Kølamile	1815
Skilt	1100
Forsikringer	405
Kontingenter/porto	340
Gaver	540
Diverse	2290
	<hr/>
	31869

Overskudd ca 22800 kr.

Kasserer.

Nye medlemmer.

Fra Austmarka: Karsten Øverby, Halldis Larsmon, Helene Dæhlin, May Britt Lia, Viggo Berg, Inger Lia, Jan Lindberg, Mona S. Øverby, Finn Ivar Sandhalla, Kjell Holmen, Hilde Moe Lindberg, Elisabeth Holm, Egil Masterudlien, Egil Lindberg, Kjell Berger, Ivar Johansen, Birger Utgård.

Fra andre steder: Sune og Bjørg Hansson, Charlottenberg, Ingrid Høglund, Siggerud, Helen Lunderbye, Lunderseter, Elisabeth Johansen, Lunderseter, Solveig Johannessen, Oslo.

SOMMERTUR 25. - 29. juli.

Årets tur går til Trondheim med start mandag 25. juli. I Trondheim besøker vi bl.a. Munkholmen, domkirken og Ringve museum. Vi skal også til Olsokspelet på Stiklestad. Turen går med buss opp Østerdalen og ned Gudbrandsdalen fredag 29. juli.

Nærmere detaljer om turen kommer i juni-nummeret.

LITT MER OM VESJETTEN ÅKE JØNSSON.

Åge Sørmoen skriver i blad nr 58/93 om Åke Jønsson som forsvant på vei fra Karterud til Alingsås.

Da det blev kjent på skogen at Åke ikke var kommet heim, begynte folk å snakke om mord. Om ikke lenge blev mistanken mot en som bodde på grensen mellom Karterudskogen og Østgårdskogen sterk. Det kom av at han på en uforklarlig måte hadde fått mange penger. Veien fra Karterud til Sverige går ikke så langt fra der mannen som blev mistenkt bodde, så det blev sagt at mordet var begått ved en myr i nærheten, og at Åke Jønsson var gravd ned her.

T. N.

NY SLEKTSBOK

Rolf Amundsen har samlet opplysninger om sin slekt i mange år, og han har hatt i tankene at det med tida skulle bli ei bok. Etter som årene gikk, begynte jeg å tvile på det med bok, men i fjor høst fikk jeg høre at boka var i trykken! Litt før jul var den ferdig, ei vakker bok på 540 sider.

Det er fire som står bak boka, foruten Rolf er det Eiolf Hornmoen, Gunnel Axelsson og Torbjørg Skadsdammen. De to sistnevnte hadde skrevet ei slektsbok før, og med forente krefter kom utgivelsen av denne boka i stand.

Utgangspunktet er Rolfs (og mine) tipp-tipp-oldeforeldre Erik og Kari fra Koien på Lunderseter. Første delen av boka, ca 100 sider, er en generell omtale av slekten. Her er også Erik og Karis forfedre omtalt, slik at personer født på 1600-tallet er nevnt.

Resten av boka er slektsregister med over 2000 navn, enkelte ledd går i 8 generasjoner framover. Som rimelig er, finner vi folk fra mange deler av verden her, og det må ha vært litt av en jobb å oppspore disse. Det sies da også i forordet noe om "et uendelig antall telefoner, brev, samtaler, besøk fjernt og nær." Likevel, sies det, mangler det noen opplysninger, og letingen fortsetter. Kanskje det kommer et tilleggshefte om noen år? Det ville være ønskelig fordi slektenes gang fortsetter, med fødsel og død, ekteskap osv.

I den første delen finner vi en hel del bilder, de fleste gode amatørbilder, og de er blitt fine i trykken. Kanskje burde det ha vært opplyst hvem som har originalene, i tilfelle noen ville ha et bilde av sine forfedre.

Registeret er greit satt opp i del to, og et alfabetisk register med alle navn er til god hjelp når en skal finne fram i boka.

Men hvorfor står innholdsfortegnelsen på side 475? Den skulle vel ha stått først i boka.

Alt i alt er dette blitt ei solid og skikkelig bok som vil ha en trygg plass i mange bokhyller i flere generasjoner framover.

Finns Åberg.

LITT SLEKTSHISTORIE OG ANNEN HISTORIE

Min bestemor, Karen Svendsen Kuskemoen, kom fra Kirkelien. Hun var født i 1857 og døde på Kuskemoen i 1935.

Kirkelien var en plass som lå ved kirkeveien som førte til Matrand kirke. Før 1860 var Austmarka (Vinger) og Eidskog en kommune. Det var ikke kirke på Austmarka dengang, og folket på Austmarka måtte søke til kirke på Matrand, så det ligger nok mange austmarkinger begravet der.

Austmarkingene hadde arbeidsplikt på kirkeveien fra Brødbøl over Kirkelien mot Matrand kirke. Det var dårlig veistandard, og om sommeren måtte de bruke "sleip" når noen skulle begraves og kista skulle kjøres til kirka. Om vinteren var bedre, da kunne de kjøre med "slae" og bruke myrer og vann, men langt var det allikevel.

Det var ikke bestandig ar prestene møtte opp ved begravelser. Da ble kista satt ned, og grava ble fylt igjen. Men det ble satt ned en staur fra kistelokket og opp i dagen. Når prestene skulle foreta jordpåkastelsen ble stauren tatt vekk, og tre skuffer jord ble kastet ned i hullet etter stauren. Slik kunne prestene foreta jordpåkastelse over flere samtidig.

I 1702 klagde prestene over kirkeveien - den var nesten uframkommelig. Prestene bodde på prestegården ved Matrand kirke, og sjøl om det ikke var kirke på Austmarka, hadde prestene sine embedsreiser og forpliktelser her. Lensmannen

klaget også over kirkeveien, og austmarkingene blev stevnet til å møte på tinget. De beklaget seg her over sitt store veivedlikehold, de hadde foruten kirkeveien til Eidskog, også veien til Kongsvinger å passe på. De blev pålagt å sette kirkeveien i stand, men de skulle slippe veien til Kongsvinger inntil videre.

I dag er kirkeveien gjengrodd og vanskelig å finne mange steder. Min nevø, Syver Gylterud, har fortalt meg at kirkeveien er merket med plastbånd, og at det er meningen den skal ryddes og gjøres tilgjengelig igjen. Et prisverdig tiltak, som jeg håper det blir noe av.

Plassen Kirkelien er også gjengrodd og nesten borte. Syver Gylterud kan fortelle at han som unggutt gikk på jakt i Kirkelia. Da var husene borte, men det lå igjen rester etter takene (stekketak). Det var tydelige tegn på at det hadde vært dyrket mark, og det stod epletrær der. Syver mener at stedet blev fraflyttet og husene revet ca 1917.

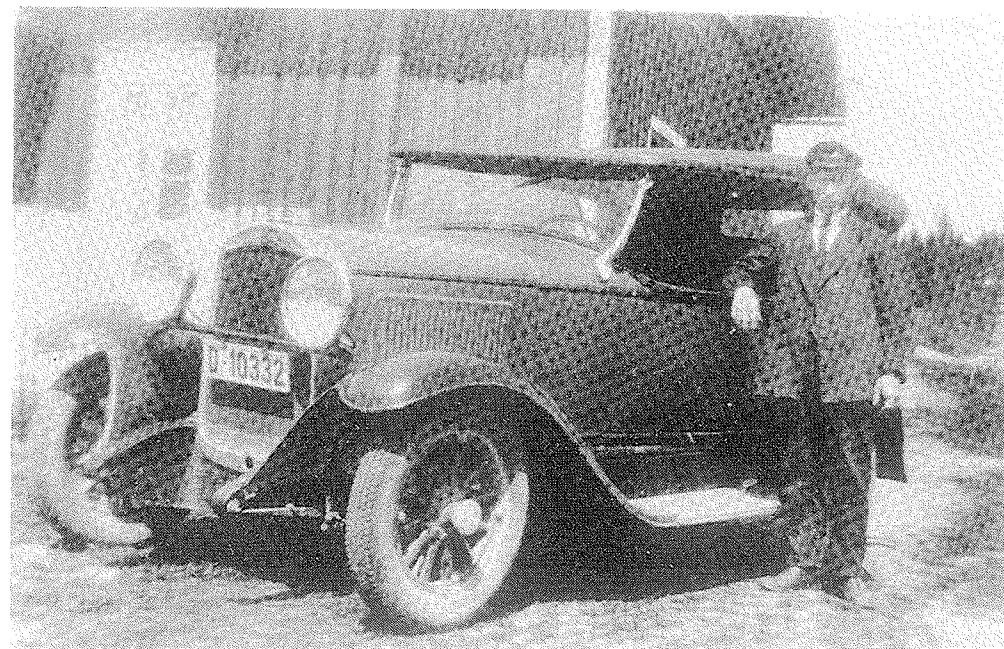
Min tante, Emma Braaten, født på Sørum i 1912, bor nå på Brødbølbraaten, naboplass til Kirkelien. Hun kan ikke huske at det var hus i Kirkelien, men hun har hørt at husene blev revet av en som hette Amund Lund, og at husene blev satt opp igjen nederst i Holmelia.

Det er sannsynlig at de siste som bodde i Kirkelien var Emmas svigerforeldre, Marius Olsen Brødbølbruket og Marie Torstensdatter Kirkelien, og at de flyttet derfra til Brødbølbraaten.

Jeg var 10 år da min bestemor Karen Kuskemoen døde, så jeg husker ikke så mye av henne og hennes fortellinger fra Kirkelien. Siden har jeg vært der noen ganger på bærtur. Første gangen jeg var der var under krigen på en ulovlig Sankthansleik. Jeg husker ikke så mye hverken av stedet eller festen, men dagen etter fant jeg en del røsslyng i frekkspillbelgen min, så det tyder på at spillmannen hadde ligget litt lavt i terrenget utpå natta.

Ole Svendsen Kuskemoen.

DE FØRSTE BILENE PÅ SKOGEN

Bilvegen Austmarka - Mitandersfors ble ferdig omkring 1922, og like etterpå ble de første bilene anskaffet. Den første ble kjøpt i Varaldbakken, og like etterpå ble det også biler i Malmtorpet og Åserudsetra. Noen helt sikre årstall har vi ikke, men det var iallfall bil i Malmtorpet i 1924.

Halvor Åserudseter hadde noen pedalforder først, både person- og lastebiler. Så ble det Chevrolet, men han byttet nok raskt, og omkring 1930 ble den andre Chevroleten anskaffet. Den var grå av farve. På bildet, som er tatt foran stua i Åserudsetra, ser vi Halvor med denne bilen.

Vegen Larsmovangen - Varaldbakken ble også bygd tidlig på 1920-tallet, og den første bilen i

Varaldbakken ble solgt til Bjarne Lunderbye.

Dette har Dagny og Einar Åserudseter fortalt, er det andre som kan fortelle "bilhistorie" fra bygda? Vi hadde en liten notis i nr 3 der MÅ forteller om den første bilen han så.

Det tok lang tid før bilene ble allemannseie, men de tok etter hvert over kjøring der hestene før hadde vært enerådende. Hesteeierne var ikke begeistret for det, og i Kongsvinger Arbeiderblad i 1932 kan en lese at hesteeiere på Åbogen og i Brandval organiserte seg "for å få slutt på den overhåndtagende lastebilkjøring". Men det hjalp nok ikke stort, bilen var kommet for å bli.

Samme år hadde avisen noen Austmarkasider. Der tilbyr bileierne sine tjenester, både med buss, drosjer og lastebiler. Vi tar med en kopi av et par annonser.

F.Å.

Med min lastebil

kan De få hentet og bragt varer overalt, likeså transport av levende dyr.

Skal De på lysttur, så innhent tilbud hos mig. Jeg ordner på anmodning også med innkvartering og lignende på turen. Husk telefon **20 c!**

S. C. Håkerud.

Skal De ha utført lettere **lastebilkjøring**, ring eller spør hos mig. — Skal De ha kjørt sværere og tyngre varer, så setter jeg på tilhengeren og da går det.

Vi tar også lengere og kortere turer med vår **personbil**. Alt sikkert og meget **BILLIG**.

Herman Åserudseter.

MEDLEMSFEST

Ja, nå har historielaget hatt sin første medlemsfest, og for en fest det ble!

Planene hadde jeg hatt en stund, og da jeg luftet dem for Tove Gundersen, ville hun gjerne være med og få i stand dette. Styret i laget syntes ideeen var god, og vi fikk seks medlemmer til med i festkomiteen: Ingrid Sønsterudbråten, Elisabeth Olsen, Gunvor Dundic, Bjørn Hagen, Kjell Finbråten og Hildegun Sæthern. Deltakerne på festen skulle ha med mat, og gjerne stille i gamle klær.

Det meldte seg på 70 i første omgang, men med litt arbeid "i marken" ble det til slutt 137 med på festen.

Åge Sørmoen vakte stor oppmerksomhet da han kom, tilsynelatende skikkelig på en snurr. Det ble en litt pinlig stemning, men så forsvant han igjen, og det ble sagt at noen hadde kjørt ham hjem igjen. Så gikk man til bords, og snart dukket det opp en elegant antrukket herre med gammel dress, hatt og med Wergelandbriller med et treffsikkert kåseri om ulike forhold i laget og bygda. Etterhvert oppdaget folk at dette jo var den samme Åge, nå med stø stemme og bein. Festkomiteen pustet lettet ut, og kunne gi ham den planlagte gaven for hans innsats i laget. Han var den som først kom med ideen om et historielag i bygda.

Så var det dans til musikk ved Trond Hermanstad fra Kongsvinger til langt ut i de små timer.

Stor takk til festkomiteen for en vellykket fest, og takk til alle som deltok. Det var ekstra hyggelig at så mange hadde funnet fram gamle klær, slik at det ble en fin, historisk stemning.

Utlodning og kiosksalg gjorde at festen gikk med et hyggelig overskudd.

Wenche Lønhøiden.

(Innlegget er forkortet)

ÅRSMØTE

holdes i Austmarka sentralskole
søndag 17. april kl. 15.00.

Dagsorden:

1. Åpning
2. Beretning
3. Regnskap
4. Innkomne forslag
5. Budsjett/arbeidsprogram
6. Valg

Forslag til årsmøtet sendes Oddvar Jakobsen,
2224 Austmarka, innen 10. april.

Prosjektleder for utmarkslaga i Kongsvinger,
Sverre Holm, forteller om landskapsvern.

Kaffeservering.

Vel møtt!

Styret

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:
Finn Åberg
Meltzersgt. 3
0257 Oslo
Tlf. 22 44 54 52

Medlemskap koster 50 kr. året.
Betales til
Austmarka Historielag
2224 Austmarka
Postgiro 0814 3552056

Trykt i 220 eksemplarer